

בס"ד. שיחת יום ה' פ' לך לך, ו' מרחשון, ה'תשכ"ד.

— לעסקני ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש, בחדרו הקי* —

בלתי מוגה

א. דוברי כמ"פ שמפרשת השבוע ניתן תמיד למצוא לימוד והוראה בנוגע לכל ענין שיהודים באים במגע עמו, כמו פגישה זו. בפרשת השבוע, בחלק הפרשה השייך ליום זה (חמישי דפ' לך לך) מסופר שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו שכר רב ("שכרך הרבה מאד"²), ועל זה השיב אברהם להקב"ה מהי התועלת בריבוי השכר — כאשר אין לו בנים, וכל מה שיש לו, יירש אליעזר ("מה תתן לי ואנכי הולך ערירי גו' הן לי לא נתתה זרע ("ומה תועלת בכל אשר תתן לי") והנה בן ביתי — אליעזר — יורש אותי"³).

אך בינתיים, מוסיף אברהם ומתאר את דמותו של אליעזר — שגם פרט זה הוא חלק מכללות הסיפור שנכתב בתורה. ומזה מובן שפרט זה מוסיף בהבנת ההוראה שרוצה התורה ללמדנו מסיפור זה, כדלקמן.

ב. כאשר אברהם מדבר אודות אליעזר — שהוא (ולא בנו) עתיד לירש את כל אשר לו — מדגיש אברהם: "בן משק ביתי הוא דמשק אליעזר"⁴.

בכך מדגיש אברהם את מעלותיו של אליעזר — כפי שמפרש רש"י: (א) "בן משק ביתי — שכל ביתי נזון על פיו", היינו, שכאשר אברהם צריך לנהל את עסקיו ("פירן זיינע געשעפטן"), מנהל הוא — אליעזר — עבורו את עסקיו, ועושה זאת בהצלחה,

(ב) "דמשק — שרדף המלכים עד דמשק", היינו, שכאשר אברהם אבינו הוצרך לילך במלחמה, ניהל אליעזר את המלחמה וניצח בה, (ג) "דמשק .. נוטריקון דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים", היינו,

שליט"א בבת-שחוק: לאחר שדובר כבר אודות עניני כספים — נקל לי, שיכולני לדבר אודות פרשת השבוע.

(2) פרשתנו טו, א.

(3) שם, ב"ג (ובפרש"י).

(4) שם, ב.

(* בתור התחלה לה"דינער" השנתי של מרכז ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש (כ"ה במכתב מיום זה, שבו הובא התוכן והנקודה דשיחה זו — נדפס באג"ק חכ"ג ע' יג ואילך).

(1) קודם התחלת השיחה אמר כ"ק אדמו"ר

שכאשר אברהם לומד תורה ומפרסם בעולם אודות הקב"ה שהוא בורא העולם וכו', הרי אליעזר הוא זה שמקבל תורתו וממלא השליחות שלו לפרסמה בעולם.

ולכאורה אינו מובן:

מצד תוכן הסיפור ע"ד טענת אברהם להקב"ה "מה תועלת בכל אשר נתן לי" — מספיק שיאמר אברהם "הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אותי", היינו, שהיורש שלי הוא אדם זר;

לשם מה מדגיש אברהם אבינו — בטענתו שהיורש שלו הוא אדם זר — שאדם זר זה הוא אליעזר שיש לו כל המעלות הנ"ל?! ומה נוגע לנו הדבר — שבשביל זה מספרת לנו התורה אודות השבחים ששיבח אברהם את אליעזר?!

ג. והביאור — שבענין זה יש הוראה עמוקה שמאירה את כללות הסיפור באור חדש:

טבעו של אדם — שרצונו וחפצו שתהי' לו הצלחה באותם ענינים שמתייגע בהם.

יש בני-אדם שהחיות והלהט שלהם הוא בעניני עסק ומסחר. יש בני-אדם שהדבר שמעניין אותם הוא כיבוש מדינות חדשות, ועד לכיבוש העולם, כלומר, שדות-פעולה חדשים שצריכים לכבוש מאחרים ולהוכיח שמצליחים בהם יותר. ויש בני-אדם שכל מעיינם הוא בהפצת אמונתם ותורתם — האידיאלים שלהם — בכל העולם.

ולכאורה, הצד השווה שבכולם, שכאשר רואים הצלחה בעניניהם — הצלחה בהפצת אמונתם ותורתם, הצלחה בכיבוש שדות-פעולה חדשים, או הצלחה בהרחבת העסקים ופיתוח עסקים חדשים — משיגים הם בכך את הרעיון המרכזי והתכלית המרכזית של חייהם.

באה איפוא התורה ומספרת לנו — שכל זה אינו אלא חצי עבודה ("אֶת הָאֱלֹבֶע אַרְבַּעַט"):

מתי יכול להיות אדם מרוצה ושמוח מהפצת אמונתו ותורתו בכל מקום, מכיבוש שדות-פעולה חדשים, ומההצלחה בפיתוח העסקים, מתי יכול לראות בזה תכלית ומטרה, ומתי יכול להיות בזה תענוג ("געשמאַק") — אך ורק כאשר יודע שכל הענינים האלה יועברו וימשיכו להתנהל (לא ע"י אדם זר, אלא) ע"י בנו דוקא!

טבעו של אדם — שאינו מסתפק בכך שהענינים שלו ימשיכו

להתנהל ע"י אדם שיוכל לקחת על עצמו את כל הענינים, אלא רצונו וחפצו שהענינים שלו ימשיכו להתנהל ע"י בנו דוקא.

וזהו שאברהם מדגיש את מעלותיו של אליעזר בדברי טענתו להקב"ה "הן לי לא נתתה זרע":

גם כאשר ישנו עבד מסור כמו אליעזר ("בן משק ביתי הוא דמשק אליעזר"), שבודאי ימשיך לפרסם תורתו של אברהם, להרחיב את עסקיו, ולכבוש את כל המדינות שרוצה אברהם לכבוש — אומר אברהם להקב"ה שלא זה הוא השכר שמבקש ממנו ("מה תועלת בכל אשר תתן לי");

רצונו וחפצו של אברהם — שיהיו לו ילדים שלו ("אייגענע קינדער"), אשר הם יהיו אלה שימשיכו את כל הפעולות והענינים שעבורם נלחם, עבורם מסר נפשו, ועבורם ביקש מהקב"ה ברכת הצלחה! ...!

ד. ענין זה מהוה לימוד והוראה לכאו"א מאתנו:

כאשר מנהלים מערכה ולוחמים עבור אידיאל מסויים, עבור הפצת תורה, שיגיעו הדברים בכל פינה — אין זה מספיק;

יש להבטיח שהילדים וכל בני המשפחה ("די אייגענע קינדער און די אייגענע מיטגלידער פון דער משפחה") יהיו "ממשיכים" נאמנים ("געטרייע נאָכפּאָלגער"), ולא רק "ממשיכים", אלא גם "מתחרים" ו"לוחמים" נאמנים ("געטרייע נאָכטוער און קעמפער") — למען אותו אידיאל ואותה תורה שעבורם נלחמו אביהם וזקניהם!

וכל כך חשוב ונוגע דבר זה — שגם כאשר הקב"ה נותן שכר רב ("שכרך הרבה מאד"), ועד לשכר הגדול ביותר שביכלתו של הקב"ה ליתן ליהודי ולכל אדם, הרי, כל זמן שחסרה הוודאות בהבטחת המשך הדברים ע"י בנו דוקא, אינו מרגיש שום תועלת בכל השכר, ובכל המלחמה שניהל במשך כל ימי חייו!

ה. ולכן מצינו שגדולי ישראל — החל ממשה רבינו ועד לדורות האחרונים — הטילו את מלוא כובד-המשקל על ענין החינוך, לחנך ילדי ישראל להיות ממשיכים נאמנים לכל הענינים שעבורם נלחמו יהודים ומסרו נפשם במשך כל הדורות.

גדולי ישראל לא הסתפקו בהכרזות והצהרות שצריכים לפעול למען עולם של צדק ויושר ושלוש, אלא השתדלו ופעלו שהילדים שלנו, הנכדים שלנו והמשפחה שלנו, הם יהיו נושאי הדגל עבור כל האידיאלים שעבורם מסרו נפשם יהודים במשך כל הדורות.

ענין זה אינו דבר נוסף, אשר, אם יצליחו לפעול, אזי טוב, ואם לאו, גם לא נורא; ענין זה הוא עיקר שכרו של אדם עבור כל הענינים שנלחם עבורם וניצח במשך כל ימי חייו — כשיש לו אפשרות לחנך ילדים שימשיכו בדרכו הוא.

ו. חשיבות החינוך מודגשת גם בקריאת-שמע פעמיים בכל יום: כאשר יהודי קם בבוקר, בהתחלת היום — קורא הוא "שמע", ובסיום היום, קודם שינתו — חוזר וקורא "שמע".
ומהענינים העיקריים שנקבעו בקריאת שמע הוא ענין החינוך — "ושננתם לבניך"⁵.

וזהו שאומרים ליהודי: בנוגע לכל הענינים שעבורם הנך מתחיל ומסיים את היום ב"שמע ישראל", עליך לזכור שצריך להיות ההמשך והסיום ד"ושננתם לבניך", למסור וללמד ולנטוע את הדברים בהילדים, שימשיכו לילך בדרך זו.

וזהו השכר האמיתי שמתברך יהודי ופועל אצל הקב"ה — שהפצת התורה, כיבוש המדינות וכל עניני העסק, ימשיכו ויתנהלו לא רק ע"י אדם טוב ואמיתי, כמו אליעזר, אלא שכל הענינים יומשכו ויתנהלו ע"י בנו או נכדו ("אן אייגענעם זון אָדער אָן אייגענעם אייניקל") דוקא.

ז. ומכאן באים להמשך הפרשה — שהקב"ה אמר לאברהם "קחה לי עגלה וגו'",⁶ "בזכות הקרבנות":

כל דבר טוב — צריך להיות קשור עם "קרבן", היינו, הקרבה עצמית. דבר טוב לא יכול לבוא בקלות. כאשר דבר מסויים בא בקלות, ה"ז הוכחה שאין זה דבר חשוב⁸, ובאותה קלות שבא הדבר, ה"ה הולך ומסתלק. ולכן יש צורך בענין של קרבן דוקא. ובזה גופא — ככל שתגדל מעלת הדבר, צריך להיות גם הקרבן גדול יותר.

ועד"ז בנדו"ד: כאשר רוצים שתהי' לא רק הצלחה ונצחון בכל הענינים, אלא שיהי' גם המשך הענינים ע"י הילדים שלנו ("אייגענע אידישע קינדער") — צריכים להיות מוכנים ולא להרתע מענינים של קרבנות, כלומר, להקריב מעצמו עבור הענין, ובנדו"ד — ע"י ההשתתפות בממונו כו'.

(7) פרש"י שם, ו.

(8) ראה לקו"ש ח"ה ע' 54, ובהנסמן שם.

(5) ואתחנן ו, ז.

(6) פרשתנו שם, ט.

וכפי שאמר א' העסקנים: מה שיותר — טוב יותר ("וואָס מערער איז אַלץ גלייכער"), ואם יהי' ב' פעמים ככה או ג' פעמים ככה — מה טוב, וה' פעמים ככה — בודאי טוב וחשוב יותר.

ח. וזהו אחד התפקידים של הישיבות בכלל, וישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש בפרט — להעמיד בנים ונכדים שילכו בדרכם של אבותינו, וימשיכו ויפיצו את כל עניניהם בהצלחה בכל מקום ומקום, ועד — לכיבוש כל העולם היהודי, וכיבוש העולם כולו, שיהי' עולם הראוי לשמו, עולם של צדק, שלום ויושר.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א: זו היא התפלה ("פרייער") שלי, (והוסיף בבת־שחוק): ועתה, תכתבו אתם את המחאותיכם לטובת הישיבה.

[לא' העסקנים שאמר שכבר כתב ההמחאה — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי סוכם שצ"ל ה' פעמים ככה!].

9) כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר את שמו: מיסטער מאָרגענשטערן (נזכר באג"ק ח"ד ע' קסג "העסקן ר' משה מאָרגענשטערן" — בקשר ל"המשתה השנתי של הישיבה" במאָנטרעאַל).